

Міністерство освіти і науки України
Інститут вищої освіти АПН України
Українська Асоціація якості
Українська технологічна академія
Українська інженерна академія
Факультет механіки і техніки Університету Чорногорії
DAAAM International Vienna
Вища технічна школа Трстенік (Сербія)
Факультет інженерної механіки університета Штроссмайера (Хорватія)
Університет Апейрона (Боснія і Герцеговина)
Зеленогурський університет (Польща)
Міжнародний університет безперервної інноваційної освіти (Україна)
Навчально-науково-виробничий комплекс "Спеціаліст" (Україна)
Донбаська державна машинобудівна академія (Україна)

СУЧАСНА ОСВІТА ТА ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ
ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-МЕТОДИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

22-23 листопада 2017 року
м. Краматорськ, Україна

Під загальною редакцією
Д-ра техн. наук, проф. С. В. Ковалевського

Краматорськ
ДДМА
2017

ББК 74.58
УДК 378.1
С 56

Рецензенти:

Кіяновський М. В., д.т.н., проф., зав. каф. Технології машинобудування
Криворізького національного університету

Самотугін С. С., д.т.н., проф., зав. каф. Металорізальних верстатів
Приазовського державного технічного університету

Затверджено
на засіданні вченої ради ДДМА
(протокол № 3 від 26.10.17)

У збірнику опубліковано матеріали праць аспірантів, магістрантів і студентів – фахівців у галузі технології машинобудування. Пропонуються перспективні ідеї, аналіз конкретних проблемних питань машинобудування, подано розробки, готові до впровадження.

Призначений для використання в практичній діяльності магістрів, фахівців і студентів ВНЗ.

М Сучасна освіта та інтеграційні процеси: збірник наукових праць міжнародної науково-методичної конференції, 22-23 листопада 2017 року, м. Краматорськ, / під заг. ред. С. В. Ковалевського, д-ра техн. наук., проф. – Краматорськ : ДГМА, 2017. – 246 с.

ISBN 978-966-379-817-2

В сборнике опубликованы материалы по решению актуальных проблем современного образования в Украине и европейских странах: подготовка специалистов для конкурентноспособных предприятий, перспективные технологии современного образования, проблемы воспитания в вузах.

Предназначен для использования в практической деятельности магистров, специалистов и студентов вузов.

ББК 74.58
УДК 378.1

ISBN 978-966-379-817-2

© ДГМА, 2017

УДК 37.013.001.76

Докучасва В.В.

ПРОЕКТУВАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ІНТЕГРАТИВНИЙ ПОКАЗНИК ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

Анотація. На підставі з'ясування сутності й структури проєктувальної компетентності автор статті обґрунтовує можливість розгляду останньої як інтегративного показника для вимірювання якості професійної підготовки майбутніх фахівців освіти.

Abstract. On the basis of clarification of the essence and the structure of projecting competencies the author of the article substantiates the possibility of considering the latter as an integrative indicator for measuring the quality of professional training of future educators.

Звертаючись до проблеми, порушеної в статті, зазначимо, що розгляд проєктувальної компетентності майбутніх освітян у площині питань управління якістю їхньої підготовки зумовлюється тенденціями, виявленими в дослідженнях останнього часу. До таких ми відносимо: 1) усталену точку зору науковців щодо складності розмежування понять «управління» й «проєктування»; 2) поступову технологізацію гуманітарного (педагогічна теорія) й гуманізацію технократичного (теорія управління) знання; 3) зростання уваги до феномена професійної компетентності педагогів з боку фахівців освітнього менеджменту. Дослідження цих тенденцій дозволяє нам стверджувати, що, по-перше, ситуація «когнітивного утруднення» у відокремленні понять «управління» та «проєктування» має об'єктивні підстави та є генетично обумовленою, оскільки проведеним нами аналізом було встановлено *структурно-змістову ідентичність* процедурних актів останніх, що й доводиться їх *лінійними моделями* [3]. По-друге, взаємопроникність галузевих знань є невід'ємною прикметою застосування міждисциплінарної стратегії дослідження, що ми й декларуємо розробленою нами концепцією проєктування інноваційних педагогічних систем [3]. По-третє, проголошення фахівцями в галузі управління освітою серед методологічних підходів дослідження саме *когнітивного підходу як провідного* уможливило подання професійної компетентності педагога як складника якості результату освіти. При цьому, як зазначає Л.Петриченко, «компетентність має відображати рівень засвоєння професійного аспекту освітнього процесу і є необхідним для прийняття рішень і організації діяльності у сфері обраної професії» [5, с.11]. Отже, саме *включення професійної компетентності до переліку критеріїв ефективності управління якістю освіти у ВНЗ* ми й розглядаємо як логічний підсумок інтеграції компетентнісного підходу до теорії освітнього менеджменту.

Якщо врахувати, що одним із базових положень розробленої нами концепції [3] декларується «можливість цільової підготовки провідних суб'єктів процесу проєктування інноваційних педагогічних систем на засадах упровадження в освітній процес ВНЗ концептуальної моделі формування проєктувальної компетентності майбутнього педагога...» [3, с.9], то стає очевидною доречність визначення *мети* нашої статті, що полягає у з'ясуванні сутності й структури проєктувальної компетентності та створенні логічних підстав для розгляду останньої як інтегративного показника (системи індикаторів) якості професійної підготовки фахівців освіти. Для дослідження сутнісно-структурних характеристик проєктувальної компетентності як психічного новоутворення особистості майбутнього педагога нами було розроблено гностичну модель «Генезис та розвиток проєктувальної компетентності педагога» [3, с.339], застосування якої уможливило висновок, що механізм утворення, становлення й розвитку цієї специфічної інтегративної якості майбутнього педагога ґрунтується на взаємодії *двох діалектичних начал* (що й слугують детермінантами певних змін у особистості впродовж її життя), а саме – *природно зумовленого та соціально надбаного, або антропогенного та соціогенного* чинників. Суттєвим є те, що зазначена модель дозволила актуалізувати саме *антропогенний* чинник, який у процесу розвитку професійної компетентності педагога зумовлює виникнення таких

індивідуальнісних новоутворень останнього, як «індивідуальний творчий потенціал», «індивідуальний творчий досвід, збагачений фаховими ЗУН» [3, с.339]. Крім того, що запропонована модель надає уявлення про генезис проектувальної компетентності як особистісного феномена педагога-професіонала, вона також відтворює *логіку* процесу формування, *структуру* й *зміст* цієї інтегративної якості майбутнього фахівця. Поряд із цим, модель дозволяє відстежити важливі *динамічні* характеристики досліджуваного феномена – у спосіб визначення відповідних *якісних рівнів* здійснення проектувальної діяльності, яких сягає суб'єкт упродовж власного професійного зростання. Ці рівні, що експлікує запропонована модель, ідентифіковані нами як *індивідуально-творчий* (I), *професійно-педагогічний* (II), *професійно-творчий* (III).

Однак, крім динаміки якісних показників готовності суб'єкта до проектувальної діяльності, що виявляється в процесі його професійного саморуку, також є важливим з'ясування *інваріантних складників проектувальної компетентності*, до яких нами було віднесено такі *структурні блоки-компоненти* цього психічного новоутворення майбутнього педагога: *індивідуально-особистісний*, *професійно-педагогічний*, *соціальний*. У розробці параметрів структурних компонентів проектувальної компетентності ми, насамперед, намагалися врахувати *діагностичні можливості* кожного з них. З огляду на це, дескрипцію показників побудовано за принципом їх граничної «оголеності» (тобто – досяжності для дослідника всієї сукупності ознак, що є діагностувальними).

I. *Індивідуально-особистісний компонент проектувальної компетентності*: специфічні типологічні характеристики особистості; креативні здібності; конструктивне мислення. *Специфічні типологічні характеристики особистості*: загальна творча спрямованість; активність, ініціативність; сміливість, здатність до ризику, імпровізації; самостійність, відповідальність, щирість, альтруїзм у прийнятті складних соціально значущих рішень; вимогливість до себе, наполегливість, честолюбство у вирішенні «довічних», некон'юнктурних проблем; розвинутий смак до інтелектуальної (творчої) праці [4, с.74]. *Креативні здібності особистості*. За ознаками *дивергентного мислення* (Дж.Гілфорд): оригінальність, нетривіальність, незвичність висловлюваних ідей, яскраво виражене прагнення до інтелектуальної своєрідності: *семантична гнучкість* (здатність бачити нові змістовні сторони об'єкта); *адаптивна гнучкість* (здатність бачити приховані від спостереження сторони об'єкта); спонтанна гнучкість (здатність знаходити нові рішення в умовах невизначеності, здатність бачити альтернативи) [2]. За ознаками *творчого мислення* (К.Текекс, М.Прокша, П.Сілні): *флюєнція* (багатство думок, їхня оригінальність, здатність визначати множину рішень); *флексибільність* (пружність, швидкість мислення, здатність до вироблення різноманітних рішень, до альтернативності у прийнятті рішення; здатність змінювати напрямок мислення); *оригінальність* (здатність приймати надзвичайно швидкі, дотепні рішення; здатність винаходити нові, незвичні комбінації; здатність встановлювати віддалені зв'язки між явищами та думками); *елaboraація* (здатність комплектувати рішення, опрацьовувати в деталях, доводити до завершеного стану) [2]. *Конструктивне мислення особистості*: орієнтація на створення нового, оригінального продукту; спрямованість на отримання нового знання у вигляді програми дій, способу розв'язання проблеми; прогресивний, інноваційний спосіб (стиль) діяльності (поведінки) у проблемній ситуації [2].

II. *Професійно-педагогічний компонент проектувальної компетентності*: інтегрально-педагогічні ЗУН; функціонально-педагогічні ЗУН; технологічні ЗУН. *Інтегрально-педагогічні ЗУН* (збагачене педагогічне знання) визначаються таким переліком галузей знань: теорія творчості; загальна прикладна теорія систем; педагогічна інноватика; педагогічна антропологія; соціологія; соціальна психологія, соціальна педагогіка; теорія управління; концепція самоорганізації [3, с.357]. *Функціонально-педагогічні ЗУН* – визначаються відповідно до пред'явленого творчого педагогічного завдання за основними функціональними класами (Н.Кузьміна) й подаються такими сукупностями: організаторські, комунікативні, конструктивні, проектувальні, гностичні. *Технологічні ЗУН*. Визначаються технологічною стадією процесу створення інноваційної педагогічної системи, а отже,

включають: 1) знання *алгоритму* проектування інноваційної педагогічної системи; 2) знання норм (вимог, правил) щодо здійснення кожного етапу технології проектування. *Знання алгоритму* проектування реалізується через сукупності умінь: діагностико-аналітичні; стратегічно-прогнозуючі; концептуально-створюючі; організаційно-планувальні; експериментально-виконавчі; рефлексивно-аналітичні; описово-загальнюючі, експертно-аналітичні [3, с.152-153, с.359]. *ЗУН*, зумовлені *технологічною моделлю процесу проектування* інноваційних педагогічних систем, що має ієрархізовану, розгалужену структуру [3, с.174-175].

III. *Соціальний компонент проектувальної компетентності* – здатність педагога до реалізації його функцій як цілеспрямованого індивіда, що має цілеспрямовану поведінку в межах цілеспрямованої (біхевіоральної) системи [1, с.43]. Включає: соціальні знання (уміння), соціальні якості особистості. *Соціальні знання* – включають знання за аспектами: ціннісних суспільно значущих орієнтирів у широкому соціумі та освіті; закономірностей творчої співпраці й психологічної сумісності в процесі створення проекту; стандартів і норм професійного спілкування; основ конфліктології; технології аутодіагностики професійно-творчого стану особистості. *Соціальні якості особистості*: психосоціальні (здатність до саморегуляції та саморозвитку психічних процесів, станів, властивостей); соціально-психологічні (емпатійні та рефлексивні здібності, толерантність, великодушність, позитивний емоційний настрій, загальна оптимістична установка); власне соціальні (здатність до виконання широкого соціально-рольового репертуару, прагнення позитивного соціального іміджу, гуманістично орієнтоване соціальне мислення) [3, с.362].

ВИСНОВКИ

Усе викладене вище уможливило наступне резюме. *Проектувальна компетентність*, як інтегроване новоутворення особистості, є не лише результатом підготовки майбутнього педагога, що підлягає оцінюванню в межах системи управління якістю останньої. Подання проектувальної компетентності саме як *інтегративного показника якості процесу професійної підготовки* та наступне визначення її *сутності й структури* надають можливість розглядати проектувальну компетентність водночас і як *об'єкт оцінювання* (тобто – проміжний і кінцевий продукти процесу формування проектувальної компетентності майбутнього педагога в межах його професійної підготовки), і як *гностично-вимірjuвальний засіб* (у вигляді системи індикаторів для ідентифікації вищезначеного продукту).

ЛІТЕРАТУРА

1. *Акофф Р. О целеустремленных системах / Р. Акофф, О. Эмери. – М. : «Советское радио», 1974. – 272 с.*
2. *Докучаева В. В. Формирование конструктивного мышления будущего учителя начальных классов : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Докучаева Виктория Викторовна. – К., 1995. – 278 с.*
3. *Докучаева В. В. Теоретико-методологічні засади проектування інноваційних педагогічних систем : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 / Докучаева Вікторія Вікторівна. – Луганськ, 2007. – 481 с.*
4. *Інноваційні моделі підготовки майбутніх фахівців дошкільної та початкової освіти: колективна монографія // за заг.ред. Н.Гавриш, за наук. ред. В.Докучаєвої – Луганськ, вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013 – 372 с.*
5. *Петриченко Л.О. Теоретико-методологічні засади управління якістю освіти у вищому педагогічному навчальному закладі : автореф. дис... докт. пед. наук: 13.00.06 /Лариса Олексіївна Петриченко; Держ. закл. «Луган. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка» - Луганськ, 2014. - 42 с.*

Наукове видання

СУЧАСНА ОСВІТА ТА ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ

**Збірник наукових робіт
міжнародної науково-методичної конференції**

22-23 листопада 2017 року
м. Краматорськ, Україна

За загальною редакцією
д-ра техн. наук, проф. С. В. Ковалевського

Технічне редагування Ємець В.В.

Формат 60 × 84/16. Ум. друк. арк. 15,01.
Обл.-вид. арк. 16,07. Тираж 100 пр. Зам. № 25.

Видавець і виготівник
Донбаська державна машинобудівна академія
84313, м. Краматорськ, вул. Академічна, 72.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК №1633 від 24.12.2003